

Σημείωμα

Η Ευρωπαϊκή Ιδέα έρμαιο της γεωγραφίας και της πολιτισμικής σύγκρουσης

Του Λευτέρη Δρακόπουλου

Φίλος καλός με ρώτησε, μετά από συνέντευξη σε ξένο ειδησεογραφικό πρακτορείο, τι εννοούσα με την φράση: «*Η Ευρωπαϊκή Ιδέα κινδυνεύει αυτή τη στιγμή από την γεωγραφία και την πολιτισμική σύγκρουση που αυτή, κατά καιρούς, αναπαράγει*». Θα επιχειρήσω μίαν απάντηση.

Η Γεωπολιτική «γεννήθηκε» μέσα στις στάχτες των διαρκών αναμετρήσεων επί ευρωπαϊκού εδάφους. Αν και οι οπαδοί της συγκεκριμένης σχολής σκέψης πολλές φορές επιμένουν να την αναγάγουν σε κυρίαρχο μοτίβο της Ιστορίας, πολλοί υποστηρίξαμε και υποστηρίζουμε ότι το διεθνές περιβάλλον δεν μοιάζει καθόλου με «σκακιέρα» ή άλλου είδους επιτραπέζιου παιγνίου στρατηγικής. Αντίθετα, η πολυπλοκότητα των ζητημάτων που βρίσκονται σε εξέλιξη ούτε την πρόγνωση επιτρέπουν, ούτε και την ιστορική αναδρομή. Η δυναμική του διεθνούς συστήματος δεν επιτρέπει την απλούστευση των δεδομένων, και φυσικά η Ιστορία δεν παραμένει βιβλίο ιερό στο οποίο όλα έχουν ήδη διατυπωθεί και μέσω του οποίου όλα μπορούν να εξηγηθούν. Εξήγηση δεν υπάρχει, όπως δεν υπάρχει πεπρωμένο ή πρόγνωση των εξελίξεων.

Πέθανε η Ιστορία; Εφόσον επιβιώνει το ανθρώπινο γένος μάλλον όχι, όμως η εξελικτική διαδικασία, η διαλεκτική ανάλυση και η προσφορά «μαθημάτων» από το παρελθόν δεν βοηθούν στην κατανόηση του ρευστού παρόντος. Η Ευρωπαϊκή ιδέα εκπροσωπεί μια προσπάθεια να λήξει η ιστορία της Ευρώπης, με τους μύριους πολέμους της, με τις θρησκευτικές της και πολιτισμικές της αντιπαλότητες, τις εθνικές αντιπαραθέσεις, τα κέντρα επιρροής -θρησκευτικά και κοσμικά-, τα μίσια, τα στερεότυπα, τις κάθε λογής επαναστάσεις, τις «οριστικές λύσεις».

Κι όμως, οι εξελίξεις δείχνουν δυστυχώς να μας διαψεύδουν. Η ανάδειξη ισχυρών και αδυνάτων στον ευρωπαϊκό χώρο θέτουν εκ νέου το ερώτημα: *Τελικά η ευγενής ιδέα της ενωμένης Ευρώπης, για την απαλλαγή από την Γεωπολιτική, θα υποκύψει για άλλη μια φορά στο ιστορικό της πεπρωμένο;* Όσοι δεν πιστεύουμε στην διαλεκτική είμαστε υποχρεωμένοι να διερωτηθούμε αν το ίδιο το ερώτημα είναι πιο επικίνδυνο από την όποια απάντηση.

Σε μια συζήτηση με τον Ανδρέα Ανδριανόπουλο πριν από λίγους μήνες (Ιούνιος 2012), όταν το κοινό νόμισμα είχε πλέον καταρρεύσει σαν μηχανισμός ή έστω σαν εργαλείο συνένωσης των ευρωπαϊκών συμφερόντων ο έμπειρος Ανδρέας μου

απάντησε σιβυλλικά: «Μην το βλέπεις έτσι. Η Ευρώπη έχει πολλές φορές καταστραφεί στο παρελθόν». Νίκη της Γεωπολιτικής και της Ιστορίας λοιπόν η ανάδειξη νέων ηγεμόνων επί Ευρωπαϊκού εδάφους; Ας έχει. Ας επιστρέψουμε στους προσδιορισμούς περί καλβινικής ιδιοσυγκρασίας, νεο-πλατωνικής ιδιομορφίας, τεμπέλικης ανατολής και προοδευτικής Δύσης, μεθοδικού Βορρά και καθυστερημένου Νότου. Και βέβαια στην απαιτούμενη τιμωρία που κάθε εξελικτική διαδικασία αναπόφευκτα αναπαράγει.